

باسمه تعالی

نقش اطاعت از ولی فقیه در رشد جامعه از منظر آموزه های اسلامی

فاطمه بشیری^۱

چکیده

ولایت فقیه در واقع تداوم رهبری امامان در زمان غیبت و محور اصلی وحدت بین مسلمانان جهان است. جایگاه ولی فقیه جایگاه بسیار حساس و مهم در ارکان جامعه اسلامی است و در قدرت سیاسی جامعه اسلامی بسیار نقش مهمی را ایفا می کند به گونه ای که در بسیاری از مسائل سیاسی و یا اجتماعی و ... اگر فتنه و یا آسیبی کشور را تهدید نماید این رهبر جامعه است که با زیرکی و تیزبینی خود جلوی آن فتنه و آسیب را می گیرد.

پژوهش حاضر با هدف نقش اطاعت از ولی فقیه در رشد جامعه از منظر آموزه های اسلامی در سه بعد اعتقادی، اخلاقی، رفتاری و روش تحقیق به کار رفته به صورت نقلی و حیانی و با پردازش توصیفی تحلیلی است اگر جایگاه ولایت فقیه در بین مسلمین جهان شناخته شود افراد به سوی کمال سوق داده می شوند و نقش بسزایی در سعادت ابدی آنان خواهد بود داشت از جمله نقش اعتقادی اطاعت از ولایت فقیه همچون دستیابی به ایمان راستین، تزکیه نفس، سعادت و رستگاری و نقش اخلاقی اطاعت از ولی فقیه همچون زهد نسبت به دنیا، تقوا و نقش رفتاری اطاعت از ولایت فقیه همچون عدالت اجتماعی و قانون مداری است

واژگان کلیدی:

نقش، اطاعت، ولی فقیه، آموزه های اسلامی

۱- طلبه سطح ۲ (کارشناسی، حوزه علمیه خواهران مدرسه نرجس(س)، زاهدان، خیابان شریعتی، تلفن ۰۵۴۳۳۲۲۲۶۵۶

مقدمه

جایگاه ولی فقیه امری مشروع و از طرف خداوند متعال است که در زمان غیبت حضرت حجت (عجل الله تعالی فرجه الشریف) زمام امور جامعه مسلمین را برعهده دارد. ولایت فقیه در هر عصر و زمانی که باشد رهبری جامعه مسلمین را طبق موازین الهی و دستورات دین برعهده دارد که از مهم ترین و اصلی ترین جایگاه ها است و برای پیشرفت در عرصه های مختلف جامعه بسیار حائز اهمیت است. از مهم ترین اهداف مقاله حاضر این است که انسان جایگاه مهم ولی فقیه را بشناسد و با اطاعت بی چون و چرا از ولی فقیه برای حل مشکلات خود در زندگی از جهت های مختلف راه حل و راهکار مناسبی پیدا کند با توجه به اینکه در جامعه شاهد انواع فتنه ها و براندازی های مختلفی که ممکن است به اصل نظام جمهوری اسلامی ضربه وارد کند مستقیم لازم و ضروری است که جامعه رهبری بصیر و هوشیار و تیزبین و با درایت سکان هدایت و رهبری جامعه را بر عهده بگیرد تا از آسیب بسیاری از بحران ها در امان بمانیم.

آنچه در این پژوهش ارائه شده باعث آگاهی بیشتر افراد در این زمینه می شود تا بدانند که اطاعت کردن از ولی فقیه یک اطاعت صرفاً خشک و خالی نیست بلکه اطاعتی است که از جان، قلب انسان و بدون فکر و درایت و بی چون و چرا نشأت می گیرد تا پاسخ دهد نقش اطاعت از ولی فقیه در رشد جامعه از منظر آموزه های اسلامی چیست؟ به نظر می رسد ولایت فقیه را در علوم مختلف دیگری همچون اعتقادی، اخلاقی رفتاری می توان مورد بررسی قرار داد.

الف) مفهوم شناسی

قبل از ورود به بحث لازم است مفاهیم کلمات اصلی و کلیدی تحقیق را بشناسید و تعریفی را که در پژوهش مد نظر است ارائه بدهیم در این قسمت مفاهیم نقش، اطاعت، ولی فقیه، آموزه های اسلامی مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۱- نقش

اکنون به بررسی معنای لغوی و اصطلاحی نقش پرداخته می شود.

اول) نقش در لغت

صورت شخصی یا چیزی را کشیدن، تصویر، نگارگری، رسم، طرح صورت، شکل^۱ می باشد بنابراین نقش نوعی تصویرگری و طراحی است.

دوم) نقش در اصطلاح

مجموعه اعمال و اخلاق یک شخصی که توسط هنرپیشه ای در صحنه نمایش داده شود^۲. بنابراین نوعی نمایش دادن اعمال و رفتار است.

۲- اطاعت

اکنون به بررسی مبانی لغوی و اصطلاحی اطاعت پرداخته می شود.

اول) اطاعت در لغت

فرمان برداری کردن، فرمان بردن، فرمان برداری^۳ است. بنابراین اطاعت اجرای دستور می باشد.

دوم) اطاعت در اصطلاح

اطاعت در اصطلاح: به جا آوردن امر و ترک مطالب منتهیه اعلی درجه تکالیف بنی نوع بشر نسبت به خداوند تعالی اطاعت^۴ است. بنابراین اطاعت نوعی فرمانبرداری کردن و انجام واجبات و ترک محرمات است.

۱- معین، فرهنگ فارسی، ص ۹۶۰

۲- همان

۳- عمید، فرهنگ فارسی عمید، ج دو، ص ۱۵۴۶

۴- دهخدا، لغت نامه دهخدا، ج ۱، ص ۱۷۳

۳- ولی فقیه

اکنون به بررسی معنای لغوی و اصطلاحی ولی فقیه پرداخته می شود .

اول) ولی در لغت

ولی یعنی سرپرستی چیزی را بر عهده گرفت ، سرپرست چیزی شد می باشد^۱.

دوم) فقیه در لغت

یعنی دانا ، دانشمند ، عالم به احکام شرع ، متخصص در علم فقه^۲ می باشد. بنابراین ولی فقیه انسانی است عالم و دانا که سرپرستی دیگران را از هر لحاظی بر عهده می گیرد .

سوم) ولی فقیه در اصطلاح

تسلط بر بعدی از ابعاد و شئون شخصی یا امری می باشد که اختیار نوعی تصمیم گیری درباره آن را می دهد^۳. بنابراین تسلط بر برخی از امور زندگی فرد می باشد.

۴- آموزه های اسلامی

بر پایه های آموزه های دینی اسلام رفتارهای انسان نقش اصلی در شکل گیری هویت ثانوی انسان دارد و کیفیت تصمیم در رفتارهای انسان علاوه بر اینکه در هویت ثانویه اثر مستقیم می گذارد بلکه کیفیت زندگی فردی و اجتماعی امروزه و فردای او را نیز تحت تاثیر قرار می دهد^۴. بنابراین آموزه های دین مبارک اسلام است که راه را به انسان نشان می دهد و به انسان یاد می دهد که چگونه زندگی کند تا به رستگاری برسد .
بعد از تعریف آموزه های اسلامی به صورت اجمالی دو واژه آموزه ها و اسلام تعریف مختصری ارائه داده می شود .

اول) آموزه

مترادف آموزه سمت است که به معنای نحو ، طریق^۵ می باشد .

۱- بندر ریگی ، فرهنگ عربی به فارسی ، ص ۶۹۴

۲- عمید ، فرهنگ فارسی عمید ، ج ۲ ص ۱۵۴۶

۳- رضائی فر ، مکتب فقهی امام خمینی ، ص ۲۰۴

۴- بابایی ، مجموعه مقالات نخستین کنگره بین المللی دانشگاه آزاد اسلام ص ۱

۵- تحریری، جلوه های لاهوتی ج ۳ ص ۲۹۷

دوم) اسلام

گردن نهادن ، فرمان بردن ، پذیرش دینی ، پذیرفتن شریعت^۱ می باشد .
بنابراین آموزه ها راه را به ما نشان می دهد تا از دستورات دینی پیروی کنیم . در نتیجه ما با معانی مختلف کلماتی چون نقش ، اطاعت ، ولی فقیه و آموزه اسلامی آشنا شدیم .

ب) نقش اطاعت از ولایت فقیه در رشد جامعه از بعد اعتقادی

درآمد

از جمله مباحثی که می توان به عنوان نقش اعتقادی اطاعت از ولایت فقیه در رشد جامعه از منظر آموزه های اسلامی ارائه داد دستیابی به ایمان راستین ، تزکیه نفس ، سعادت و رستگاری است که در این قسمت مورد بررسی قرار خواهد گرفت .

۱- دستیابی به ایمان راستین :

ایمان در لغت به من معنی گرویدن و عقیده و باور داشتن است . ایمان یعنی باور، اعتقاد ، باور و اعتقادی که ابتدا باید درونی باشد تا بعد در ظاهر و عمل تجلی پیدا کند و منجر به اطاعت گردد چرا که در روایت داریم (مفهوم شناسی قبل از ورود به بحث لازم است مفاهیم کلمات اصلی و کلیدی تحقیق را بشناسید و تعریفی را که در پژوهش مد نظر است ارائه بدهیم در این قسمت مفاهیم نقش اطاعت ولی فقیه آموزه های اسلامی مورد بررسی قرار خواهد گرفت یک نقش اکنون به بررسی معنای لغوی و اصطلاحی راهکار پرداخته شود اول نقش در لغت صورت شخصی یا چیزی را کشیدن تصویر نگارگری رسم طرح صورت شکل می باشد بنابراین نقش نوعی تصویرگری و طراحی است نقش در اصطلاح مجموعه اعمال و اخلاق یک شخصی که توسط هنرپیشه ای در صحنه نمایش داده شود بنابراین نوعی نمایش دادن اعمال و رفتار است دو اطاعت اکنون به بررسی مبانی لغوی و اصطلاحی اطاعت پرداخته شود اطاعت در لغت فرمان برداری کردن فرمان بردن فرمان برداری است بنابراین اطاعت اجرای دستور می باشد اطاعت در اصطلاح سه ولی فقیه اکنون به بررسی معنای لغوی و اصطلاحی ولی فقیه پرداخته می شود ولی فقیه در لغت یعنی سرپرستی چیزی را بر عهده گرفت سرپرست چیزی شد فقیه یعنی دانا دانشمند عالم به احکام شرع متخصص در علم فقه فقه

^۱- معین ، معین فرهنگ لغت ، ص ۱۳۰

می بندد^۱.

عابد واقعی کسی است که به عبادت راستین بپردازد عبادتی که سرتاسر عمل او جز برای رضای خدا هیچ رنگ و بویی نداشته باشد همان طور که موسی الموحدين اميرالمومنين علی علیه السلام می فرماید «عباده الاحرار»^۲؛ این عبادت آزادگان است .

بنابراین یک انسان آزاده است که بهترین و بالاترین عبادت را انجام می دهد و جایگاهی بس عظیم نزد خداوند منان دارد . وقتی انسان در زندگی روزمره خود به عبادت توجه اکمل و کاملی داشته باشد یعنی توجهی که عبادتش را همان گونه که مورد نظر و خواست الهی است انجام دهد و از غافلین به شمار نیاید ناخودآگاه این عبادت کامل و خالص او را به سمت و سوی دوری از هرگونه گناهی و اطاعت از هر امری از خدا و ائمه و ولی فقیه جامعه سوق می دهد حتی اگر اطاعت از آن امری که ولی فقیه زمانه او برای فرد عابد سخت باشد و یا ناممکن .

عبادت ، خالصانه و اکمل است که به انسان اطاعت پذیری بی چون و چرا را یاد می دهد و نفس انسان سرکش را کنترل می کند وقتی انسان به درجه اطاعت بی چون و چرا یعنی حتی در ذهن خود هم نگوید رسید نزد خدا به مقامات بالایی دست می یابد و این اطاعت مخلصانه او در هم در دنیا و هم در آخرت باعث کامیابی و پیروزی و نجات او می شود.^۳

براین اساس انسان می تواند با کمی وقت گذاشتن برای انجام عبادت و بندگی معبود خود به مقاماتی برسد که یکی از آن مقامات اطاعت محض از ولی فقیه زمانه خود باشد .

بنابراین آنچه از این قسمت به دست می آید این است که انسان با رعایت موازین اخلاقی همچون عدالت ، اطاعت از قانون و ایستادگی در برابر ظلم و ستم ، انجام عبادت و اطاعت الهی می تواند در مقام اطاعت از ولی فقیه هم نائل گردد .

۱- عسکری، سیره اخلاقی علما ، ص ۲۶، ۲۷

۲- حرانی، تحف العقول شعبه ، ص ۲۴۶؛ شریف الرضی، نهج البلاغه ، ص ۵۱۰؛ حلوانی، نزهه الناظر و تنبيه الخاطر ، ص ۹۹؛ لیثی واسطی ، عیون الحکم ، ص ۱۵۸ ؛ تمیعی آمدی ، غررالحکم درو الکلم ، ص ۲۳۹، تمیعی آمدی ، تصنیف غررالحکم و دارالکلم ، ص ۱۹۹؛ ابن نماحلی ، در سوگ امیر آزادی، ج ۱ ؛ ابن ابی الحدید ، شرح نهج البلاغه لابن ابی الحدید ، ج ۱۹ ، ص ۶۸؛ شامی، الدار النظیم فی مناقب الائمه اللهمیم ، ج ۱ ، ص ۵۸۸؛ ابن ابی جمهور ، عوالی اللثالی العزیز فی احادیث الدینیة ، ج ۱ ، ص ۴۰۵؛ شیرازی ، شرح اصول کافی (صدرا) ، ج ۲ ص ۸۹؛ مجلسی ، روضه المتقین فی شرح من لا یحضره الفقیه، ج ۸ ، ص ۲۲۸

۳- مازندرانی ، عبادت روح زندگی ، ص ۱۲۷

نتیجه گیری

مهم ترین یافته های این پژوهش به شرح ذیل است :

الف (مهم ترین نقش اعتقادی اطاعت از ولایت فقیه در رشد جامعه از منظر آموزه های اسلامی عبارت اند از :

۱- دستیابی به ایمان راستین : این ایمان است که باعث تقویت بسیاری از اعمال می گردد و ایمان هم نه یک ایمان صرفا قلبی بلکه ایمان آن ایمانی است که راستین یعنی هم در قلب و روح انسان و هم در عمل انسان پدیدار گردد تا بتوان گفت فرد مقابل دارای ایمان راستین و واقعی است و همین ایمان است که منجر به اطاعت از ولی فقیه می گردد زیرا هر ایمانی باعث اطاعت نمی گردد بلکه ممکن است آن ایمان ناقص منجر به هلاکت فرد هم گردد .

۲- تزکیه نفس : در مسیر رسیدن به ایمان راستین نیاز است که انسان تزکیه نفس داشته باشد انسان بدون تزکیه نفس نمی تواند به ایمان راستین دست یابد .

۳- سعادت و رستگاری : سعادت و رستگاری که آخرین پله و مرحله و مهم ترین و اصلی ترین هدف انسان در زندگی است داشتن ایمان و تزکیه امکان پذیر است .

ب) مهم ترین نقش اخلاقی اطاعت از ولایت فقیه در رشد جامعه از منظر آموزه های اسلامی عبارت اند از :

۱- زهد نسبت به دنیا ، زهد انسان به دنیا به درجات بالا و مقامات معنوی می رساند که انسان با رعایت همین اصل ساده می تواند به عاقبت به خیری دست یابد .

۲- تقوا : انسان با ترس از خدا و عمل به قرآن و قناعت به آنچه که خدا به او عطا کرده و این دنیا را می دیدن و آماده شدن برای جهان ابدیت می تواند در دنیا به مقام تقوا دست یابد .

۳- تعهدپذیری : انسان متعهد با تعهدی که به خداوند دارد هر احساسی که نسبت به این تعهد دارد سعی می کند از انجام هرگونه خطا و اشتباه خود را حفظ نماید .

ج) مهم ترین نقش رفتاری اطاعت از ولایت فقیه در رشد جامعه از منظر آموزه های اسلامی عبارت اند از :

۱- عدالت اجتماعی : تا زمانی که یک جامعه دارای عدالت باشد و ناخودآگاه مردم آن جامعه هم از ولی فقیه زمانه خود اطاعت امر می نمایند .

- ۲- قانون مداری : انسانی که قانون را رعایت می کند و نفس مطیعی دارد می تواند در جامعه از هر دستور و فرمان از ولی فقیه خود اطاعت نماید .
- ۳- دفع ظلم و شرک: انسان در هر جایگاهی که هست در حد توان خود باید جلوی هرگونه ظلمی بایستد .
- ۴- توجه به انجام اعمال عبادی : بنابراین انسان با انجام اعمال عبادی می تواند به تمام مقامات عالیه و معنوی دست یابد.

منابع

قرآن

نهج البلاغه

فارسی

- ۱- دکتر معین ، محمد ، ، فرهنگ فارسی ، تهران، گروه پژوهشگران انتشارات ساحل ۱۳۸۴ش
- ۲- عمید ، حسن ، فرهنگ فارسی عمید، تهران ، انتشارات امیر کبیر تهران ۱۳۷۹ش
- ۳- دهخدا، علی اکبر ، لغت نامه دهخدا، قم، نشر روزنه ۱۳۸۵ش
- ۴- رضائی فر، سعید ، مکتب فقهی امام خمینی ، بیجا ، چاپ و نشر عروج، بی تا
- ۵- تحریری، محمد باقر ، جلوه های لاهوتی ، بیجا ، بینا، بی تا
- ۶- کیانی رهنانی ، رضا ، اسلام و ایمان ، بیجا ، بینا، ۱۴۰۰ ش
- ۷- پاینده ، ابو القاسم ، نهج الفصاحه، تهران، ناشر دنیای دانش، بی تا
- ۸- مظاهری ، حسین ، تهذیب نفس از دیدگاه قرآن به ضمیمه تحلیلی بر نظام نوین جهانی ، بیجا ، دانشگاه علوم اسلامی، بی تا
- ۹- عبدی، حمزه، سعادت و شاد کامی از نگاه اسلام، بیجا، موسسه علمی فرهنگی دارالحديث، ۱۳۹۱ ش
- ۱۰- میردامادی، سید محمود بحر العلوم ، سعادت چیست و سعادت مند کیست ، بیجا ، مرکزی جهانی حضرت ولی عصر (عج) ۱۴۰۱ ش
- ۱۱- طوسی، محمد بن الحسن ، تهذیب الاحکام، تهران، دار الکتب ۱۴۰۷ ق

- ۱۲- عارفی جو ، مهدی ، شاخصه‌های رستگاری از دیدگاه قرآن کریم ، اصفهان ، مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه، بی تا
- ۱۳- کلینی ، محمد بن یعقوب ، کافی ، تهران ، دارالکتب الاسلامیه ۱۴۰۷ ق
- ۱۴- خامنه‌ای معیشت ، علی ، پرهیزگاران تقوا در کلام رهبر معظم انقلاب اسلامی ، تهران ، انتشارات انقلاب اسلامی، بی تا
- ۱۵- کارگشا، عرفان ، مدرسه کسب و کار آیا ، بیجا ، مقاله اینترنتی، بی تا
- ۱۶- قرائتی، محسن ، درس هایی از قرآن، قم، موسسه در راه حق، بی تا
- ۱۷- حکیمی، علی و محمد رضا و محمد، الحیاء ، تهران، نشر فرهنگ اسلامی، بی تا
- ۱۸- اسحاقی، حسین، سرمه سعادت جوان و بایدها و نبایدهای اخلاق ، بیجا ، ناشر معشر، بی تا
- ۱۹- سید کریمی حسینی ، عباس ، حقیقت شرک، بیجا ، ناشر معشر، بی تا
- ۲۰- عسکری ، فاطمه، سیره اخلاقی علما ، بیجا ، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، بی تا
- ۲۱- حرانی، حسن بن علی ابن، تحف العقول شعبه ، قم ، جامعه مدرسین، ۱۳۶۳ ق
- ۲۲- مازندرانی ، محمد شفیع، بی تا ، عبادت روح زندگی، قم، ناشر مسجد جمکران
- عربی
- ۲۳- مجلسی ، محمد تقی بن مقصود علی ، روضه المتقین فی شرح من لا یحضره الفقیه ، قم ، موسسه فرهنگی اسلامی کوشا نیوز، ۱۴۰۶ ق
- ۲۴- فیض کاشانی ، محمد حسن بن شاه مرتضی، وافی، اصفهان، کتابخانه امام امیر المومنین علی (ع)، ۱۴۰۶ ق
- ۲۵- فیض کا شانی ، محمد محسن بن شاه مرتضی، ، تفسیر الصافی، تهران، ۱۴۱۵ ق
- مکتبه الصدر
- ۲۶- بحرانی، سید هاشم بن سلیمان، البرهان فی تفسیر القرآن ، قم ، مؤسسه بعثه، ۱۳۷۴ ش
- ۲۷- مجلسی ، محمد باقر بن محمد تقی، مرآة العقول فی شرح اخبار آل الرسول ، تهران ، دار الکتب الاسلامیه، ۱۴۰۴ ق
- ۲۸- مجلسی ، محمد تقی با قرین محمد تقی، بحار الانوار، بیروت دار احیاء التراث، ۱۴۰۳ ق
- ۲۹- طریحی، فخر الدین بن محمد ، مجمع البحرين ، تهران ، بینا، ۱۳۷۵ ش
- ۳۰- آرام ، حکیمی ، احمد ، محمد رضا، محمد ، الحیاء ، تهران دفتر نشر فرهنگ اسلامی، بی تا

- ۳۱- قمی مشهدی، درگاهى، حسين، محمد بن محمد رضا ، تفسير كنز الدقائق و بحر الغرائب، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامى، ۱۳۶۸ ش
- ۳۲ - شیرازی ، صدر الدين ، شرح اصول الكافى، تهران، موسسه مطالعات و تحقيقات فرهنگى، ۱۳۸۳ ش
- ۳۳- شامى، يوسف بن حاتم، الدر النظيم فى مناقب الائمة الهاميم ، قم ، جامعه مدرسين، ۱۴۲۰ ق
- ۳۴- ابن نما حلى، جعفر بن محمد، در سوگ امير آزادى ، قم ، حاذق، بى تا
- ۳۵- جمهور ، زين الدين ، عراقى، ابن ابى ، محمد بن، مجتى ، عوالى الثالى العزيز فى الاحاديث الدينية ، قم ، دار سيد الشهداء للنشر، ۱۴۰۵ ق
- ۳۶- الحديد ، هبة الله، ابراهيم، ابن أبى ، عبد الحميد بن ، محمد ابو الفضل، شرح نهج البلاغة لابن أبى الحديد ، قم ، مكتبة آية الله المرعشى النجفى ، ۱۴۰۴ ق
- ۳۷- كبير مدنى شیرارى، حسينى امينى، سيد على خان بن احمد، محسن ، رياض السالكين فى شرح صحيفه سيد الساجدين، قم، دختر انتشارات اسلامى ايران، ۱۴۰۹ ق
- ۳۸- رسولى محلاتى، اسما عيليان، عبدعلى بن جمعة، سيدهاشم ، تفسير نور الثقلين، قم، بينا، ۱۴۱۵ ق